

Особливості ідентифікації товарів, що є предметами публічних закупівель

Інна Шурдук

кандидат технічних наук, головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень, Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5287-1241>, e-mail: sinnes2007@gmail.com

Розглянуто роль судових товарознавчих експертиз у забезпеченні об'єктивності судових рішень у справах, пов'язаних із публічними закупівлями. Особливу увагу приділено процедурі ідентифікації товарів, що є предметом закупівель за державні кошти, а також проаналізовано основні проблеми, з якими стикаються судові експерти в цій сфері.

Ключові слова: публічні закупівлі; судова товарознавча експертиза; ідентифікація товарів; тендерна документація.

Prospects of Implementation of Artificial Intelligence Technologies in Forensic Commercial Research

Inna Shurduk

The paper examines the role of forensic commodity expertise in ensuring the objectivity of court decisions in cases related to public procurement. Particular attention is paid to the procedure for identifying goods that are the subject of procurement for public funds, and the main problems faced by forensic experts in this area are analyzed.

Keywords: public procurement; forensic commodity examination; identification of goods; tender documentation.

Судові товарознавчі експертизи є одним із ключових інструментів забезпечення об'єктивності судового розгляду. Вони мають важливе значення як для сторони обвинувачення, так і для сторони захисту (зокрема, у справах, пов'язаних із підозрами в розкраданні державних коштів або порушеннях під час проведення публічних закупівель). У разі закупівель за державні кошти, коли йдеться про великі суми та високий суспільний інтерес, роль експертів, зокрема судових товарознавців, виходить на перший план. Перед товарознавчою експертизою ставлять ідентифікаційні, діагностичні, класифікаційні та ситуаційні завдання. Такі

дослідження здатні неупереджено визначити, чи відповідали закуплені товари тендерним умовам, чи не була завищена їхня вартість, чи присутні ознаки постачання неякісної продукції тощо. Висновки судових експертів нерідко мають вирішальне значення для з'ясування об'єктивної та достовірної інформації.

На товарознавче дослідження судовому експертові можуть винести доволі широкий перелік питань, що стосуються безпосередньо кількісних та якісних характеристик предмета закупівлі й визначення ринкової вартості досліджуваного товару. Під час проведення судових товарознавчих

експертиз з метою виконання певного експертного завдання експерти застосовують відповідні нормативно-правові акти, методи дослідження, методики проведення судових експертиз.

Під час проведення судових товарознавчих досліджень товарів, що є предметами публічних закупівель, судовий експерт має врахувати чинники, які можуть вплинути на достовірність та обґрунтованість отриманого результату, що залежить від повноти вихідних даних. Відомо, що вихідними даними для судового товарознавчого дослідження може бути інформація, відображена в наданих ініціатором призначення експертизи документах (тендерній документації, договорах поставки, актах приймання-передачі, рахунках-фактурах, накладних, сертифікатах відповідності, експлуатаційних документах тощо), а також відомості, отримані під час натурного огляду предметів закупівлі. Відповідно до п. 52 Національного стандарту № 1 (далі — *НС № 1*), судовий експерт самостійно здійснює пошук інформаційних джерел, їх аналіз та виклад обґрунтованих висновків [1]. Тобто судовий експерт-товарознавець у межах призначеної експертизи повинен проаналізувати всі інформаційні джерела, пов'язані з об'єктом оцінювання, тенденції на ринку подібного майна, інформацію про угоди щодо подібного майна, які використовуються в разі застосування порівняльного підходу, та іншу істотну інформацію, яка стосується досліджуваного об'єкта. Саме тому під час дослідження товарів, що були пред-

метами тендерних закупівель, судовому експерту доцільно враховувати дані щодо предмету закупівлі, розміщені на офіційних майданчиках електронної системи публічних закупівель *Prozorro: SmartTender.biz, E-tender, Zakupivli.Pro*, «Українська універсальна біржа», «ТЕНДЕР-online», оскільки інформація, яка викладена у відкритому доступі щодо предмета закупівлі, інколи може бути єдиним джерелом отримання вихідних даних щодо досліджуваного об'єкта [2].

Відповідно до п. 51 НС № 1 одним із ключових моментів під час проведення дослідження предметів закупівлі, зокрема з метою визначення ринкової вартості, є їх ідентифікація. Ідентифікація товарів, що є предметами публічних закупівель, спрямована на встановлення факту відповідності або невідповідності товару умовам тендерної документації та їх достовірних характеристик. Як свідчить судова практика, на цьому етапі доволі часто виникає багато неточностей та суперечливих питань, обумовлених таким: ураховуючи положення ст. 22 Закону України «Про публічні закупівлі» [3], у тендерній документації замовник зазначає інформацію про необхідні технічні, якісні, кількісні характеристики предмета закупівлі, зокрема відповідну технічну специфікацію, інформацію про маркування, протоколи випробувань або сертифікати, що підтверджують відповідність предмета закупівлі вимогам. Водночас ст. 23 зазначеного Закону передбачено обмеження щодо вимог, які не можна виклада-

ти в тендерній документації. Поміж іншим, не рекомендовано зазначати в технічній специфікації конкретну марку чи виробника або посилається на конкретний процес чи на торгові марки, патенти, типи або конкретне місце походження чи спосіб виробництва (як альтернатива допускається зазначення формулювання «або еквівалент»). Саме тому під час аналізу тендерних документів судовий експерт має досконало вивчити предмет закупівлі з урахуванням усіх доступних для аналізу документів; визначити технічні та якісні характеристики

ки, які можуть впливати на ціну; за результатами аналізу умов договору врахувати вимоги до умов поставки та оплати, кількість товару, додаткові умови, передбачені договором щодо предмета закупівлі. Важливим засобом ідентифікації у цьому разі є інформація, яку зазначають у технічних паспортах, сертифікатах та інших специфікаціях. У таблиці наведено орієнтовну порівняльну наявну інформацію, яку експерт-товарознавець може застосувати для ідентифікації товару, який є об'єктом публічних і комерційних закупівель.

Таблиця

**Порівняльна таблиця інформації про товар,
який є об'єктом публічних і комерційних закупівель**

Критерій	Публічні закупівлі	Комерційні закупівлі
Класифікація товарів	Предмет закупівлі визначено замовником у порядку, установленому уповноваженим органом, із застосуванням ДК 021:2015	Вільна форма опису, без обов'язкового посилання на класифікатор
Опис товару	Об'єктивний, технічний, без зазначення брендів	Містить бренди, артикули, конкретні моделі тощо
Обов'язковість підтвердження характеристик	Обов'язково надаються сертифікати, технічна документація тощо	Необов'язково
Рівень деталізації	Високий, з технічними характеристиками	Залежить від політики компанії

Тобто процедура ідентифікації товарів, які є предметами публічних закупівель, може бути дещо ускладнена, оскільки судовий експерт має більше уваги приділити вивченню доступних матеріалів з метою встановлення основних ідентифікаційних ознак: найменування товару, бренд, виробник, країна походження, модель, артикул, технічні характеристики, зовнішній вигляд і конструктивні особливості тощо.

Отже, поміж основних проблем, з якими стикається судовий експерт-товарознавець на етапі ідентифікації товарів, що є предметами закупівель, є такі: недостатня деталізація в тендерній документації (часто опис товару містить загальні формулювання або лише комерційні назви, без чітких технічних характеристик); застосування умовних кодів ДК 021:2015 (код не завжди точно відображає специфіку товару,

що закуповується); відсутність уніфікованих підходів до опису товарів; складність у визначенні відповідності запропонованих товарів вимогам замовника (постачальники подають продукцію, яка не завжди відповідає очікуванням, але формально підпадає під загальний опис); обмеження доступу до повної інформації про товар у заявках учасників (особливо коли йдеться про товари з довідковими назвами або відсутністю публічної технічної документації).

Із метою підвищення ефективності й результативності роботи судового експерта, уніфікування процедури ідентифікації товарів, що є предметами публічних закупівель, у цьому напрямі досліджень нагальним було б під час проведення публічних закупівель запровадити таке: зобов'язання дотримувати стандартизованих описів предметів закупівель (зокрема, розроблення шаблонів технічних вимог для найбільш поширених категорій товарів, наприклад, медичного обладнання, техніки, будматеріалів); створення та застосування каталогів товарів (електронних довідників,

наприклад, центрального каталога товарів у системі *Prozorro* з уніфікованими характеристиками); навчання спеціалістів із публічних закупівель щодо правильного опису товарів, аналізу ринку та оцінки пропозицій; зобов'язання до викладення розширеного та деталізованого класифікатора ДК 021:2015 (розширення рівня деталізації до 5—6 знаків або додаткових підкатегорій); залучення експертів або сертифікованих фахівців з експертизи товарів на етапі оформлення тендерних документів.

Перелік джерел посилання

1. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : затв. постанов. КМУ від 10.09.2003 р. № 1440 (зі змін. та допов.). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2025).
2. Майданчики Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk/majdanchiki-prozorro> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Про публічні закупівлі : Закон України від 19.04.2024 р. № 922-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 10.04.2025).